

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Sally Magnusson
THE SEALWOMAN'S GIFT

Copyright © Sally Magnusson 2018

Translation Copyright © 2019 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-02853-9

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Sali
Magnuson

PASTOROVA ŽENA

Prevela Ljiljana Petrović Vesković

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2019.

Za Vigdis Finbogadoutir

ISLANDSKE REČI KOJE SE POJAVLJUJU U KNJIZI

Napomena: pod kurzivom je dat original reči, a bez kurziva je transkribovani oblik reči po izgovoru; koji oblik je naveden prvi, zavisi da li se u knjizi pojavljuje u originalu ili u transkripciji.

badstova (<i>badstofa</i>)	zajednička prostorija za boravak i spavanje
brednivín (<i>brennivín</i>)	tradicionalna islandska rakija
<i>freknur</i> (freknir)	pege
<i>mín kaera</i> (min kaera)	voljena moja
<i>mínn kaeri</i> (mínn kaeri)	voljeni moj
kveldvaka (<i>kvöldvaka</i>)	vreme za pripovedanje, doslovno: večernje buđenje
<i>pabbi</i> (pabi)	tata
rimir (<i>rímur</i>)	doslovno rima, islandska epska forma pisana u tzv. rimirskom metru (isl. <i>rímnahættir</i>)
skald (<i>skáld</i>)	pevač i pesnik na dvoru skandinavskih vladara u srednjem veku
skyr (skjr)	mlečni proizvod sličan jogurtu

SPISAK LIKOVA (PO ABECEDNOM REDU)

Islandani

Agnes	majka Magnusa Birgjisona
Ana Jasparsdoutir	žiteljka Vestmanskijh ostrva, žena Jouna Odsona, a zatim Jusa Hameta supruga sveštenika Oulafa Egjilsona
Austa Torstejnisdoutir	
Austina i Oulafova deca:	
Helga	
Egjidl	
Marta	
Joun	
Ejnar Loftson	žitelj Vestmanskijh ostrva
Ejoulf Selmindarson	muž Gvidrid Simonardoutir
Ertlend Rinoulfson	ubijeni žitelj Vestmanskijh ostrva
Fidn Gvidmindson	muž Helge Oulafsdoutir
Ginhildir Hermansdoutir	zarobljenica oteta iz sela Djupivogir na istoku Islanda
Gjisli Odson	skaulholtski biskup, Južna islandska biskupija sa sedištem u Skaulholtu
Gjisli Torvardson	islandski sveštenik i muž Torgjerdir Oulafsdoutir
Gvidbrand Tortlaukson	poglavar Severne islandske biskupije, koji je štampao prvu Bibliju na islandskom jeziku

Pastorova žena

Gvidrid Simonardoutir	supruga Ejoulfa Selmindarsona
Hadldoura Jounsdoutir	starija žena sa Islanda
Hadlgrim Pjetirson	mladi bogoslov
Inga	služavka iz Ovanlejtija
Jaspar Kristjanson	otac Ane Jasparsdoutir, poreklom Danac
Joun Jounson	sin Margrjet i Jouna (kasnije Joun Vestmanski)
Joun Odson	prvi muž Ane Jasparsdoutir
Joun Torstejnson	ostrvski sveštenik iz Kirkjibajra
Kristin	Austina prijateljica
Magnus Birgjison	žitelj Vestmanskih ostrva, Egjidlov prijatelj
Margrjet Jounsdoutir	supruga velečasnog Jouna Torstejnsona
Odrun Paulsdoutir	žena-foka (možda)
Oulaf Egjilson	ostrvski sveštenik, muž Auste Torstejnsgoutir
Ribar	vilenjak
Torgjerdur Oulafsgoutir	Oulafova ćerka iz prvog braka
Torstejn Ejnarson	Austin otac, sveštenik iz Mosfedla na jugu Islanda
Tortlauk Skulason	hoularski biskup, Gvidbrandov naslednik

Korsari

reis Murat	korsarski admiral, poreklom Holandanin, rođen kao Jan Janson
Said Sulejman	osmanlijski janičar
Vahid Fleming	korsarski kapetan takođe poreklom Holandanin

Žitelji Alžira

Ali Piterling Silebi	robovlasnik i član vladajućeg saveta Alžira
Alima	Silebijeva prva supruga
Cveta	služavka u Silebijevom domu

Sali Magnuson

Husna
Joun Ausbjartnarson

Silebijeva druga supruga
bivši islandski rob, koji je prešao u
islam i stupio u državnu službu
drugi muž Ane Jasparsdoutir
sluga kapetana Fleminga

Diplomate

Paul de Vilem
Vilhelm Kift

zastupnik kralja Kristijana
danski izaslanik u Alžiru

Vladari

Kristijan IV
Murat IV

kralj Danske, Norveške i Islanda
sultan Osmanskog carstva

Likovi iz saga

Bodli Bodlason
Bodli Tortlejkson

Gvidrunin i Bodlijev sin
Gvidrunin treći muž, Kjartanov
pobratim

Egjidl Skadlagrimson

ratnik-pesnik, glavni junak *Egjidlove
sage*

Gvidrun Ousvivirsdoutir
Kjartan Oulafson

lepa junakinja *Laksdajlske sage*
razočarani Gvidrunin prosac

Nekada davno, Svevišnji je Bog došao u posetu kod Adama i Eve. Oni su ga lepo dočekali i pokazali mu svoj dom. Takođe su mu pokazali svoju decu, koja su delovala uzorno u svakom pogledu, pa je Bog upitao Evu imaju li još potomstva. Odgovorila je da nemaju, ali to nije bila istina; pošto nije stigla da okupa svu decu, bilo ju je stid da ih Bog vidi u takvom stanju, pa je rešila da ih sakrije od njega. Naravno, Bog je to već znao i rekao Evi: „Sve što se krije od mene ostaće zanevek sakriveno od svih ljudi.“ I tako su ta neokupana deca postala nevidljiva za ljudsko oko i preselila se u visoke planine, među brda i kamenjare. Od njih su potekli vilenjaci, dok ljudi potiču od dece koju je Eva pokazala Bogu. Vilenjaci mogu da vide ljudska bića, ali ljudi njih nikad ne mogu da vide, osim ako sami vilenjaci ne odluče da im se pokažu.

Narodna legenda

Kiša je osvežila vazduh, ostavivši za sobom jedno od onih blagih prolećnih večeri u kojima je nekad toliko uživala, s oblacima koji hitaju preko neba, gonjeni nestrpljivim vetrom, i vodom koja svetluca pod zracima poznog sunca. Čuje kako iza njenih leđa usamljena šljuka kruži nad vresištem i skoro da joj dođe da se okrene i da je potraži pogledom. Ali mora da gleda pravo napred, niza zid litice, samo tu i nigde drugde, da sluša samo talase koji huče u dubini, prizivajući društvo. Prilazi bliže ivici, gladeći suknju što leprša na vetru. Kamenje je klizavo, obraslo vlažnom mahovinom.

Kad bolje razmisli, ako je vetar zanese pre nego što napravi još jedan korak, ili ako joj smrznuti nožni prsti skliznu preko vlažnog kamena, to uopšte ne bi bio smrtni greh, zar ne? Štaviše, ako sve sagleda iz tog ugla, u tome skoro da ne bi bilo nikakve njene krivice, mada, teško da će to tako izgledati u božjim očima. Ljudi na njenoj sahrani svakako bi lakše prihvatili to objašnjenje. Svejedno će biti dovoljno milostivi da je poštede strašne optužbe. Sirotica, sigurno je zaboravila kako lako aprilski vetar može iznenada da se pojača. Neka je slava Bogu, sad više nikog neće moći da iskvari!

Šljuka i dalje kruži, skreće joj pažnju, poput tromih crnih muva što uporno zuje dok očajnički pokušavate da razmišljate. *Odlazi, molim te! Pokušavam da zamislim svoju sahranu!* Lepršanje prestaje, potom iznova počinje negde visoko na nebu, ali bliže nego ranije. Pokušava da pogodi iz kog će pravca doći sledeći put; zamišlja blesak belih prsa dok ptica ponire iza nje, srebrnasta pod suncem.

Ne, to nije dobro. Srdito očajanje, koje ju je nateralo da izjuri iz kuće, počelo je da splašnjava, i sad, dok stvarno stoji na ivici, prelazi u nesrećnu otupelost, koja je lišava snage da učini ono što je naumila. Možda se ipak okrene i dopusti sebi da osmotri pticu koja kruži po dražesnom plavom svodu, da utisne tu sliku u um kao poslednje sećanje na zemaljski život, pre nego što zanavek zatvori oči.

Okreće se i ruka joj munjevito kreće ka ustima.

Taj muškarac stoji na samo par koraka od nje. Njegovo lice, bar onaj deo koji nije sakriven neurednom bradom, koja mu daje sasvim drugačiji izgled, postaje belo od panike. Ruka ispružena ka njoj, spremna da je zgrabi, zamrzava se u vazduhu.

„Oh!“, kaže ona. „To si ti.“

SIVO

JUL–AVGUST 1627.

Pirati su mahnito protutnjali preko ostrva, kao lovački psi... Neke komšije uspele su da se sakriju u pećine ili pobegnu niz litice, ali druge su zarobili i vezali... Moja sirota supruga i ja bili smo među prvima koji su im pali šaka.

Velečasni Oulaf Egjilson

Zar je moguće opisati kako izgleda porođaj u utrobi jedrenjaka, dok vam se stomak napinje od trudova, a stotine ljudi slušaju vaše brektanje? Tu stvarno nema šta da se kaže, uprkos blagoslovima koje Oulaf nepokolebljivo nabraja. U stvari, Austu je teško ubediti da on uopšte zaslužuje da to posmatra. Kad se prošli put porađala, tako dugo se zadržao u luci, nazdravljajući s danskim guvernerom rakijom tek pristiglom iz Kopenhaga, da nije stigao čak ni babicu da pozove da se raspita.

Oulaf kaže da treba da bude zahvalna što su dobili taj šator. Šator? Dva komada vlažnog platna za jedra okačena na motku, pristigla s pozdravima piratskog kapetana, muškarca ružičastog lica i svetlih trepavica, s kojim je njen muž već uspostavio neobjašnjivo drugarski odnos. Oulaf ima dara za sklapanje prijateljstava: spreman je da proguta i najbezočniju uvredu samo da bi video šta može da izvuče iz tuđeg uma. Kako da ne! Um tog pirata sigurno predstavlja riznicu blaženih misli! Oulaf joj je danas zadovoljno saopštio kako su za turski turban potrebna tri jarda platna, dok je za pojas koji pirati obmotavaju oko dugih tunika, koje nose iznad onih smešnih čakšira, potreban još duži komad: „Preko sedam jardi, draga moja! Možeš li da veruješ?“

Zar nije dovoljno loše što je zatočena u utrobi galije nasred otvorenog mora obuzeta nadirućom panikom dok se porođaj bliži, da bi je neko, povrh svega toga, nagovarao da bude zahvalna što ima to platno za jedro i da bude ushićena zbog dužine svilenog pojasa?

Ali Oulaf sigurno samo hoće da pomogne.

Austa nagingje stomak udesno i proteže levu nogu da odagna grč, pažeći da ne šutne staru Odrun Paulsdoutir, čija se pognuta leđa naslanjaju na drugu stranu jedrenog platna. Još njihovih komšija, na desetine njih, leži iza starice, nagurano uz bočnu ivicu broda, pokušavajući da usne. Austa čuje disanje ostalih zarobljenika, oseća njihov miris. Težina njihove nesreće pritiska je sa svih strana. Sušeni bakalari izneseni na prodaju, telo uz telo i koža uz kožu, nisu tako sabijeni kao taj ubogi ljudski tovar. Ali ona i njena porodica bar su zaklonjeni od tuđih očiju. U tom smislu, to jedro zaista pruža makar mrvu privatnosti, a ako ćemo pravo (*pribeleži ovaj ustupak u svom usnulom umu, Oulafe*), možda stvarno treba da bude zahvalna na tome.

Oulaf je stalno nagovara da sve pošteno sagleda: „Molim te, Austa moja, pokušaj da stišaš bes i da razborito rasuđuješ.“ A opet, Oulafu ne bi škodilo da se priseti da on takođe olako zaboravlja na trezvenost i pribranost kad stane za propovedaonicu. Žar s kojim grdi i kudi svoju pastvu, po opštem uverenju, predstavlja pravo oličenje neumerenosti. Pa ipak, tačno je da Oulaf, u trenucima kad svi drugi upadnu u histeriju, ostaje hladne glave. To takođe mora da mu prizna. Ako ćemo pošteno.

„Ne plaši se da im pogledaš u oči“, rekao joj je prvog dana dok se teturala preko palube, osvrćući se ka ognju koji je proždirao ostrvsku drvenu Seosku crkvu. „Videćeš da se ne razlikuju od drugih ljudi.“

Tad ju je uhvatio podruku, odvlačeći je na drugu stranu, dalje od pomahnitalog ognja. „Vidiš, ljubavi, nemaju repove. Noževi im ne rastu iz lakata, sumpor im ne izbija iz usta. Toliko o glasinama. Kad ih izbliza pogledaš, neki od njih čak i ne izgledaju tako opako, zar ne?“

Uprkos tome, osetila je kako mu ruka drhti. Glas mu je bio treperav, kao da je povređen, ali to pokušava da sakrije; a lice, oduvek tanušno, napeto od osećanja koja je zadržavao u sebi. Čak ni Englezi nikad nisu otišli tako daleko da božju kuću pretvore u pepeo.

Tamnoputi mladi korsar, koji je došao da prikači jedro, takođe nije izgledao kao đavo, mada su mu oči bile skroz crne. Dok je prebacivao jedro preko grede, rukavi tunike su mu skliznuli i Austa je uzrujano zatekla sebe kako se divi kormoranskom sjaju njegovih mišica. Uhvativši njen pogled, i primetivši da je nadomak porođaja, gusar se osmehnuo. To je bilo previše. Oulaf je kasnije natuknuo da je njemu to ličilo na

dobrostitiv osmeh, bar dovoljno dobrostitiv, ali ona je osećala samo opaku želju da odalami tog razbojnika po iscerenim ustima.

Koliko su se dobrostitivo osmehivali taj naočiti korsar i njegovi sadruzi dok su joj ubijali ujaka Jouna u pećini pored mora? Ili dok su jurili za Kristin, najveselijom ženom na ostrvu, sve dok se nije sručila na zemlju na onom brdu, gde je nasmrtno iskrvarila, sa suknjom zadignutom iznad struka i mrtvom bebom koja je ostala da visi s pupčane vrpce? Ili kad su saterali mladog Ertlenda Rinoulfsona do ruba litice, gde su mu strgli košulju i zasuli ga paljbom iz musketa sve dok se unatraske nije srušio u more?

Kako Oulaf može da razgovara s tim ljudima? Kako sveštenik koji provodi dane tešeći uplašeno i skrhanu stado može makar i na tren da razmišlja o dobrostitivosti piratskog osmeha? Austi dođe da pukne od besa čim pomisli na to.

Oulaf daje sve od sebe da zadrži pribranost i da pomogne ostalima da ne klonu duhom. Austa to ne može da ospori, mada je u tom stanju plačne iscrpljenosti njegovi pokušaji da je uteši samo ispunjavaju jedom. Iz dana u dan Oulaf se probija kroz utrobu broda, pazeći da ne nagazi nekog od svojih parohijana, kako bi ih podsetio da je to samo iskušenje, da je svakom čoveku suđeno da istrpi određenu patnju na ovom svetu, da treba da gledaju ka životu koji leži iza iskušenja i da ne dopuste da ih trenutne nedaće obeshrabre.

„Oulafe“, dođe joj da mu odbrusi, „neka mi dobri Bog oprosti, ali svi smo mi potpuno i nepopravljivo obeshrabreni! Zar možemo da se osećamo ikako drugačije?“

Kad se zamisli nad svim nedaćama svog položaja (čemu tako revnosno pokušava da se odupre da gotovo da i ne razmišlja ni o čemu drugom), Austa počne da oseća nepodnošljive talase mučnine, napetost u stomaku, grčeve u nozi, ritanje bebe i sve snažniji poriv da olakša bešiku baš kad vedra nema pri ruci, niti ima šanse da ga dobije u narednih nekoliko sati, a možda ni tada. A da ne pominjemo gole daske koje žuljaju kičmu, smotanu užad koja je golica po vratu i buvlje ujede na levom nožnom zglobo, baš na mestu koje ne može da počese a da ne uznemiri bar četvoro ljudi. Ukoliko hitno ne pronađe nešto što će joj zaokupiti misli,

taj svrab će je naterati da urlicima raspameti čitav brod mnogo pre nego što počne da se porađa.

Ali o čemu može da razmišlja a da joj se srce ne rasprsne od tuge?

O tom mirisu? Mračnom i neizrecivom zadahu ljudske nesreće? To je još gore. Ni u ludilu ne sme da razmišlja o tome. (A opet, da li se može umreti od smrada? Koliko to traje?) Ne, bolje je da se usredsredi na noćne zvuke. Ali ne na sporu škripu drveta i udaranje talasa – ne na te zvuke – već na ljudske zvuke: usamljene jecaje koji se raspršuju u ništavilu; hrkanje (nepogrešivo Odrunino zviždanje i vulkansku grmljavinu, koja tako ubedljivo trijumfuje nad hrkanjem ostalih spavača da može da potiče samo od Ejnara Loftsona); negde u blizini, brektanje pritajenog zadovoljstva; a malo dalje, gromoglasan prdež (razmišlja, škiljeći kroz mrak), koji bi mogao da odigra znamenitu ulogu i u Jerihonskoj bici. Nadirući i povlačeći žamor uzdišućih glasova. Povraćanje neke žene. Neposustajući dečji plač. Neki muškarac, možda u snu, ispušta vrisak ogoljenog bola. Ti iznenadni urlici su najgori. Austa nekako uspeva da podnese sav taj plač u potpalublju: kad ga dovoljno dugo slušate, i dovoljno dugo učestvujete u njemu, skoro da prestanete da ga primećujete. Ali ti iznenadni očajnički urlici, što se prolome kroz noć, i dalje teraju njeno srce da zalupa od užasa.

Potom kreće novi talas trudova, sve snažniji i snažniji, dok joj stomak ne postane tako tvrd da joj se čini da bi na njemu mogla da izlupa i usitni osušenog bakalara, nakon čega napon polako splašnjava. Trudovi još nisu tako bolni, ali joj i dalje ne dopuštaju da spava. Drveni pod se njiše pod njom, želudac joj poskakuje, a žuč iznova kreće ka grlu. Nikad nije podnosila plovidbu: čak ni u devojačkim danima, kad se otisnula ka Vestmanskim ostrvima; sve vreme je visila preko ivice čamca, što je silno zabavljalo ribare za veslima.

Sve teže joj je da proceni koliko dugo su na moru. Oulaf kaže devet dana. Ali na mestu gde jedina svetlost potiče od fenjera, koji se njišu i čangrljaju na talasima što se neprekidno valjaju, teško je razaznati dan od noći. Vođeni zajedničkim porivom, zatočenici iz potpalublja ustanovili su noćno vreme, ali Austino telo odbija da poštuje zajedničku satnicu.

Kolebljivo proteže drugu nogu, ovog puta izazvavši prigušen jauk s druge strane platna. Sirota Odrun. Ona ničim nije zaslužila da joj život dodatno zagorčava nemirno stopalo žene čija beba već prilično kasni s